

BUITEN

14^e JAARGANG N°. 43

ZATERDAG 23 OCTOBER 1920.

HET IN 1280 GEGRAVEN GEDEELTE VAN DE OUDE HAVEN BIJ DE GROOTE KERK
TE DORDRECHT.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE BLOEMBLADEN VAN LAO-TZE (4), DOOR J. ALLAN DUNN	BLZ. 506
DORDRECHT, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL.	BLZ. 505, 508—513
BULBULS, DOOR G.	BLZ. 510
OP „ESSCHENRODE”, DOOR JOB STEYNEN	„ 511
VOLKSRADSELS	„ 513
HET SLOT ELTZ, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 514—515
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST.	
MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ-SCHÖNBERG	BLZ. 515
DE MOEZEL GEZIEN BIJ VAN DEN BRILSTEIN, ILLUSTR.	„ 516
ONTVANGEN BOEKEN, ENZ.	„ 516

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

De Bloembladen van Lao-Tze.

4) DOOR J. ALLAN DUNN.

HET was een moeilijke en lange weg. Zeven maanden nadat hij Mc Vea had verlaten, kwam hij in de geheimzinnige, eenzame plateau-wereld van To-Bhot, welke Marco Paolo „De Top der Wereld” noemde; dezen naam overnemend van de weinige bewoners die zich daar dertienduizend achthonderd voet boven den verafgelegen zeespiegel bevinden.

Lhasa, de verboden stad, lag tachtig mijlen noord-oostwaarts toen hij afzwenkte naar het kleine dal. Twee mijlen voorbij de klippen die hierbij oprijzen, verliet hij zijn karavaan.

Volgens Mc Vea's dringende orders, moest hij de engte alleen binnengaan, om het geheim van zijn zoeken beter te kunnen bewaren, onverschillig of het met succes werd bekroond of niet.

Hij spaarde zooveel mogelijk zijn kameel, zijn eigen vermoeidheid als maatstaf nemend, en plotseling kwam hij aan een plek waar een muur den verderen toegang tot een nauw en dieper wordend ravijn verhinderde. In diepe stilte steeg hij af en nam de hindernis in oogenschouw. Deze strekte zich uit naar omlaag, als een groote ijskegel; het was de stroom waarvan Mc Vea had gesproken, welke hier als de baard van den IJskoning zelf neerhing. Hij nam uit zijn zadeltasch een licht, doch stevig touw, en wond dit om zijn hals, terwijl hij zocht naar de overblijfselen van de ladder, waartegen de wilde dieren niet konden opklimmen. Het was een primitief ding, van boomstammen vervaardigd die men in de rotsholten had aangebracht, welke door de natuur of de menschelijke hand waren gevormd. Het hout was ten deele verweerd, de holten bevonden zich ver van elkaar en verscheidene steunpunten waren geheel verloren gegaan. Keeler echter aarzelde niet ze te onderzoeken. Soms zwaaide hij van een ouden boomstam af, spelend met den dood door zijn hangend gewicht, terwijl hij zich als een gymnast moest optrekken, en wachten om nieuwe krachten te verzamelen en op adem te komen, bevend, een bloedsmaak in den mond, door de krachtsinspanning en het gebrek aan zuurstof bijna buiten adem. Hoe meer hij den top naderde, des te voorzigtiger ging hij te werk; hij onderzocht eerst het hout door er met het opgeworpen touw een lus omheen te slaan, waaraan hij trok met volle kracht, alvorens er gebruik van te maken. De koude deed zijn vingers verstijven, drong snerpend door de met

bont gevoerde kleding en deed de zweetdruppels die onop- houdelijk op zijn voorhoofd kwamen, bevriezen.

Eénmaal voelde hij zich bijna verslagen. De voorzijde van de rots hing over, en het houtwerk in de holten was weggerot tot op een afstand van verscheidene voeten boven hem. Hij zat in gevaarlijke houding schrijlings op een door de vorst gesprongen en gespleten stam, welke kraakte en op onheilspellende wijze doorboog onder zijn gewicht; vervolgens beproefde hij er schrijlings overheen te schuiven, ondertusschen naar boven kijkend, waar zich het eerstkomend steunpunt zou bevinden. Twaalf keer trachtte hij dit te lasseeren en zesmaal kon hij zich slechts redden van een val, door op het laatste oogenblik zijn evenwicht te herwinnen. Zijn hart hamerde in zijn borst en hij kon den waarschuwend slag ervan hooren. Diep beneden hem stond de geduldige kameel met opgerichten nek naar hem te kijken. Duizelingen overvielen hem, en voor de eerste maal in zijn leven liet zijn koelbloedigheid hem in den steek. Slechts zijn ijzeren wil bracht hem tot zich zelf en gaf hem kracht tot het doen van den laatsten worp. Het touw had hij reeds van tevoren vastgeknoopt; hij zwaaide dit nu van de steile helling af en sleepte zich, langzaam vooruitkomend, hand over hand opwaarts, zijn vermoeidheid onbeschrijfelijk vermeerderd door de omstandigheden waarin hij zich bevond.

Eenmaal boven op het uiterste einde der klip aangekomen, viel hij plat uitgestrekt, geheel uitgeput neer, temidden van een hoop losse rotsstenen, die hem, naar hij hoopte, zouden beschermen tegen vijandelijke bliken en kogels. Terwijl hij daar neerlag, drong de koude lucht, schrijnend tot in zijn oksels die vochtig waren van het zweet, door al zijn kleeren en bontlagen heen en het scheen hem toe dat het leven uit zijn armen wegvlood; daarom verhief hij zich op zijn knieën, en begon ze heen en weer te zwaaien om alvorens op te staan, den bloedsomloop te herstellen. Niets scheen er op te wijzen, dat men zijn komst had gadeslagen, en toch —?

Keeler keek langs den muur aan de linkerzijde, welke zich dreigend alsof hij den toegang beletten wilde, tegenover zijn kameraad aan de andere zijde der lange steenen gang verhief. Het uiteinde van den bergpas was hermetisch gesloten en vormde hetgeen men in Amerika een „box-canyon” zou noemen. De ingang aan het bovineinde, waar de rivier binnestroomde, was niet zichtbaar.

Er waren zooals Mc Vea had gezegd, verscheidene grotten. De rotsen waren er vol van. Hij kon echter gemakkelijk de ineengestorte massa van den ouden wal onderscheiden, de verbrokkelde overblijfselen van een gebouw, dat tot bergplaats moest hebben gediend voor de reliquiën der oude priesters, en den nog overgebleven muur van hun tempel. Hij had zijn doel bereikt.

Zijn polsen klopten, tengevolge van de hoogte waarop hij zich bevond en de uitputting welke iedere beweging in deze ijle lucht veroorzaakte. In fijne, blauwe wolkjes kwam de adem uit zijn neusgaten. Keeler's levenswijze was er de oorzaak van dat bij zijn normale vijf zintuigen, zich ook nog het zesde had ontwikkeld, en dit instinct trilde van opwinding. Oogenschiijnlijk scheen dit bevroren dal een oord van stilte en eenzaamheid, doch hij voelde gevaar. Hij was er van overtuigd dat hij werd bespied. Hetzelfde gevoel had hij gehad temidden der ineengestremelde struiken in de wildernissen van Burmah, en op de zuidelijke zeeën: de nabijheid van een onzichtbaren, loerenden vijand; het voorgevoel dat dikwijls den moed doet verlammen, wanneer het niet door handelend optreden wordt gestuit.

Het was tien graden beneden vriespunt. De beklemdheid van het winterlandschap drukte op hem als een looden last. Een sombere, wolkenlooze hemel welfde zich over een uitgestrektheid van sneeuw en ijs. Geen geluid was verneembaar, de lucht scheen even stil en schijnbaar van alle leven ontbloot als de aarde; de eerste werd door geen wiekslag van een vogel in beweging gebracht, de andere was ongerept door sporen van hoeven of voetstappen, behalve zijn eigen voetindrukken over den oneffen met sneeuw bedekten grond. Het ijzige vlak waar de wind overheen streek, strekte zich in de lengte uit als het ontbloote lemnet van een zwaard.

Dat de plek vol gevaren was, bleek wel uit het griezelige „iets” dat zich in deze grot bevond, welke zich als de loodkleurige wonde van een lijk aan de buitenzijde der klip vertoonde. Hij vormde een uitstekend mikpunt op de uitgestrekte vlakte, maar Keeler geloofde dat er op dit oogenblik geen gevaar bestond. De Lama's zouden, indien zij hem al waren

nagegaan, hem het sterven niet zoo gemakkelijk maken. Niet alvorens hij hen had geleid tot den talisman, of zij er zeker van waren, dat hij dezen in zijn bezit had.

„Mijn gevaren,” mompelde hij in het sotto-voce van den reiziger die niemand in zijn gezelschap heeft die zijn eigen taal kent, „zullen eerst beginnen van het oogenblik af dat ik mijn hand leg op dat stukje goud. En als ik het zal hebben, is het nog een lange weg naar Broadway. Wel, al waag ik veel, ik word er ook goed voor betaald. Vooruit maar!”

Zijn schaduw, hem achtervolgend, geleek die van een reus. Hij was meer dan zes voet en gehuld in kleeren, met schapevacht gevoerd. Een bonten kap viel diep over zijn oogen neer en liet slechts een opening vrij om een klein ovaal gelaat te vertoonen, verweerd en donker als dat van een Tartaar, en dat gedeeltelijk in zwachtels was gewikkeld.

Hij keek om zich heen en begon de onduidelijke inscripties op den muur te lezen. *Om-mani pad-me hum*. Deze boodschap der eeuwen uit hetzelfde tijdperk als de steenen tafelen van Babylon, schenen een waarschuwing in te houden voor den ongeloovige. Het modernisme van zijn zwaren Browning deed hem aangenaam aan, evenals de groote elektrische toorts welke hij bij zich droeg.

Voor hij begon te klimmen, haalde hij een camera te voorschijn, een klein nikkelen voorwerp van Zweedsch fabrikaat, met prachtige lens, dat in zijn handpalm kon worden verborgen. Hij nam opnamen van den tempel, den ouden wal, een algemeen vergezicht van den bergpas en van de opening der grot.

Camera's liegen niet, sprak hij bij zichzelf. Aan platen kan men nog het een of ander veranderen, maar aan een film kan men niet knoeien zonder dat dit is te merken en als de talisman hier niet mocht zijn, heb ik tenminste de bewijzen, dat ik geweest ben waar men meende dat hij was.

Hij borg de camera weg en wierp een langen blik over de plek, voor hij de klippen in de richting van den ingang der grot begon over te klimmen. Tot dusverre was er geen teken van leven, noch van eenig geluid en niettegenstaande dit, beving hem het gevoel dat hij werd bespied, bij elke beweging, welke hij maakte. Het was zeer wel mogelijk dat men in de grot op hem wachtte.

Een zachte bries stak op, niet merkbaar aan de huidoppervlakte, maar toch sterk genoeg, om bevroren sneeuwdeeltjes, komend van de toppen der klippen, in gestage dwarreling te doen nederdalen. In de verte vertoonden zich sneeuwwolken in de lucht boven 'n bergtop. Het weer zou binnen korten tijd omslaan.

Eenmaal op den rand aangekomen, maakte Keeler contact. De elektrische toorts vlamde op, en hij dankte in zijn binnenste de batterij-fabrikanten van Shanghai voor het zuivere materiaal dat den stroom had bewaard. Het licht straalde door de kristallen lens en overgoot de grot met zijn schijnsel. Een tunnel, ongeveer honderd voet lang, strekte zich naar achteren uit en boog dan plotseling naar links. Toen Keeler ongeveer een afstand had afgelegd van vijftig voet, stapte hij over den hoop rotsblokken die de barricade hadden gevormd, waarachter Mac Vea de Lama's had bestreden. Achter de steenen lagen nog de koperen patroonhulzen van diens geweer, in het rond verspreid. Het lijk van Fing-Tu moest zeker om den hoek liggen. Alvorens echter het lichtschijnsel in die richting te laten vallen, legde Keeler den toorts op den grond, bukte zich, nam een handvol patroonhulzen en plaatste ze voorzichtig overeind op den bevroren grond van de grot. Daarop richtte hij den lichtbundel op de opening en, geen onraad bespeurend, begon hij de zijgang van den tunnel te onderzoeken.

Al spoedig scheen de lichtstraal op iets dat steunde tegen den achterwand van het hol en dat er uitzag als het opgevulde lichaam van een pop uit een etalage. De ledematen, die wel verdroogde takken geleken, staken stijf naar buiten als die van een vogelverschrikker, uit een bundel kleurlooze vodden. Ter zijde gevallen hing het hoofd, een monsterachtig masker gelijk, met gaten in plaats van oogen, met sprieterig haar en gele tanden die tusschen de zwart geworden lippen tevoorschijn kwamen met een akeligen grijns van gruwelijk welkom.

Keeler was niet kinderachtig uitgevallen, hij had den dood in verschillende akelige gedaanten voor oogen gehad, doch de taak welke hem nu wachtte, trok hem niets aan. Hij plaatsde de elektrische toorts zóó, dat zij het meeste licht verspreidde, op een smal uitstekend randje van den muur, legde zijn revolver daarnaast, en raapte den bevroren bundel overblijfselen van beenderen en gerimpeld vleesch op. Hij legde deze, het grijns-

lachend gelaat naar boven gekeerd, op den grond welke als operatietafel dienst moest doen, nam zijn dolkmes en knielde neer naast het ding dat eens een mensch was geweest.

Een paar minuten later stond hij op, met saamgeperste lippen maar met een triomfantelijken blik en keek nauwkeurig naar het voorwerp dat in zijn handpalm lag.

Het was een ovaal stukje zwaar metaal en de bruine, korstige oppervlakte verried geenszins het goud dat zich, naar hij wist, daaronder bevond. De letters waren half uitgewischt door invretingen in de bruine laag. Keeler borg zijn vondst in een zakje van zijn gordel, speciaal voor dit doel bestemd, en boog zich nogmaals over de mummie.

De schedel met de uitstekende jukbeenderen, het kenmerk van den Mongool, was nu nog slechts aan het lichaam verbonden door een reepje vleesch en vergaan kraakbeen. Keeler begon de vermindering te bedekken met de gescheurde kleederen van den dooden Fing-Tu, toen iets, even onverklaarbaar als het neerdalen van een sneeuwvlok of de schaduw van een vogel in vlucht, in zijn hersenen het alarm-signaal deed klinken.

Hij schakelde den elektrischen stroom uit, en stond in het donker, den revolver in de hand, op de teenen, voorovergebogen, den adem inhoudend, en wachtte.

Een zwak gerinkel weerklonk. Twee der patroonhulzen die zich in den hoofdtunnel bevonden, waren omgevallen en hadden elkander geraakt. Keeler gleed naar voren tot aan den hoek waar de grot afboog. Het zich verspreidende licht aan den ingang wees hem de plaats aan waar hij stil moest houden. Plotseling struikelde iets, gleed uit, en haalde hijgend adem. De indringer had op een der patroonhulzen getrapt en deze was verraderlijk van onder zijn voet weggerold.

Keeler's duim rustte op den contactknop der elektrische toorts. Het licht, de schemering verbrekend, flikkerde, en in den cirkel zag Keeler het verwoede gelaat van een Thibetaan, verblind door het plotselinge felle lichtschijnsel, met de oogen van een uil welke in het zonlicht kijkt. De man vuurde op den lichtstraal, de kogel echter ging onder Keeler's uitgestrekte arm door, en het volgende oogenblik viel de Thibetaan voorover nadat het projectiel uit den zwaren Browning zijn schedel doorboord had.

Het schijnsel der toorts toonde aan, dat niemand den verslagene gevolgd was, en Keeler knielde haastig neer en sloeg de ruwe bovenkleeding terug, waaronder het gele gewaad van een Lama zichtbaar werd.

„Nu ben ik benieuwd”, sprak Keeler, toen hij weer rechtop stond, „of jij een eenzame wachter was, die meende het geheel alleen met mij te kunnen klaarspelen, waardoor je veel eer zoudt behalen, of dat er nog meer van je slag buiten staan te wachten. Ik denk dat ik maar voor alle zekerheid gauw zal verdwijnen. Intusschen heeft Fing-Tu gezelschap.”

Hij wachtte nog een oogenblik alvorens zich aan den ingang te vertoonen. Het dal zag er eenzaam en verlaten uit als voorheen, en hij begreep niet waar de Lama's zich zoo goed hadden kunnen verbergen. De stofsneeuw stooft nog steeds door het luchtruim. Licht loopend als een wilde geit, niettegenstaande al zijn gewicht, sprong Keeler naar den voet der klip en begaf zich met breede stappen naar den muur, waarvan de waterval neerhing.

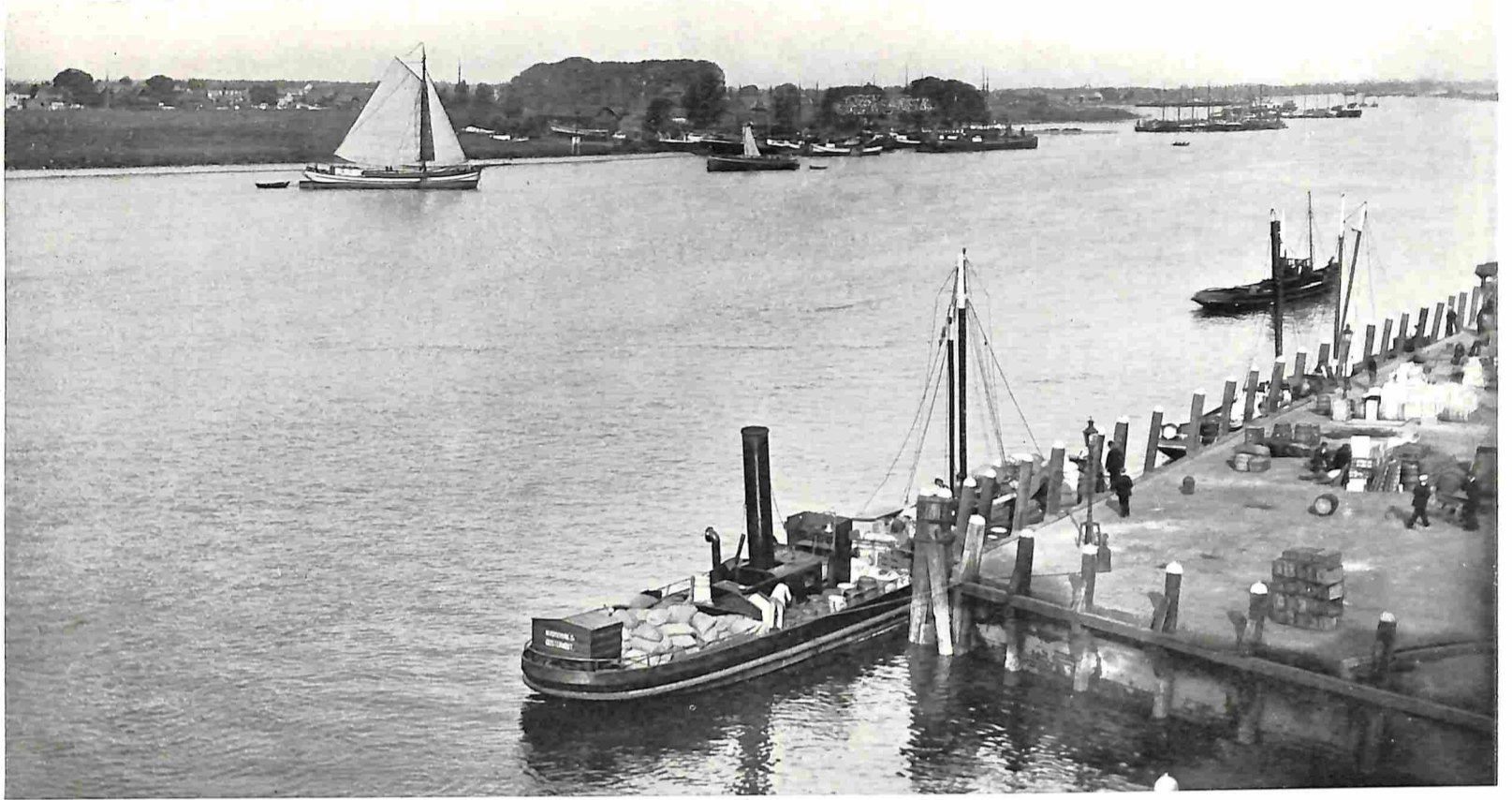
Indien het niet ontdekt was, zou het touw met de knopen, dat hij van den top af naar den grond had laten afhangen, hem een spoedigen aftocht kunnen verschaffen.

Een kogel sloeg te pletter en vormde een looden veeg op de bevroren oppervlakte der klip, tien voet boven zijn hoofd, een andere boorde zich in de sneeuw vlak voor hem. Het dal weerkaatste van de echo's der schoten, toen hij zijn touw bereikte en naar omlaag gleed.

Het scheen wel, dat hij voor een oogenblik althans buiten schot was. Zijn kameel stond achter eenige rotsblokken verscholen en hij steeg op, na niet zonder moeite het slaperige dier te hebben doen opstaan. Daarna zette hij het aan door het te porren met zijn mes. In gestrekten draf gingen zij door de engte.

Toen het dier en zijn berijder zich in de open vlakte vertoonden begon het schieten opnieuw. Keeler maakte zich zoo klein mogelijk tusschen de bulten van zijn Bactriër en de kameel, in de zijde geraakt door een berstenden kogel, sloeg de pooten uit en holde als een bezetene de helling af. Hij voelde het hart van het dier kloppen tegen zijn beenen, en wist, dat het, bij diep inhalen van den „wind der bergen”, spoedig uitgeput zou neerzigen.

(Wordt vervolgd).

DE MERWEDE VÓÓR DORDRECHT.

DORDRECHT.

IN een vorig nummer hebben wij er op gewezen, dat Delft het type van een mooie echt oud-Hollandsche stad wordt genoemd, doch in werkelijkheid een eigen karakter, een eigen schoonheid bezit, te verklaren uit de vroegere plaatselijke gesteldheid en den tijd van zijn ontstaan en groei.

Iets dergelijks geldt voor Dordrecht, dat ook bekend staat als „hèt type” van een schilderachtige oud-Hollandsche stad, maar dat evenzeer een zéér van andere steden, ook van Delft afwijkend stadstype vertoont. Zeker, er is overeenkomst: ook hier de smalle middeleeuwsche straten, maar daarnaast — hoeveel verschillen! En — met geen andere Hollandsche stad is Dordt, tenminste oud-Dordt, te vergelijken.

„De oude stadsgedeelten”, aldus doceert Baedeker, „met hun talrijke trapgevels en hunne schilderachtige kanalen, hebben het karakteristieke aspect der Hollandsche steden bewaard.” Een frase! Want — nog gezwogen van de gevels, waarvan vele een eigen Dordtsch type vertoonen — wat geeft het oude gedeelte van Dordt zijn karakteristiek aspect? Het stille water van de Voorstraatshaven (de Oude haven en Wijnhaven, zooals zij als we ons niet vergissen, officieel heet) dat bijna overal zonder door kaden er van gescheiden te zijn, tusschen de muren der oude huizen stroomt. En nu wijze men ons één andere Hollandsche stad aan met een gracht als deze oude haven. Slechts de Oudezijds kolk te Amsterdam gelijkt er iets op — flauwtjes ook de Gorcumse Appeldijk — maar ze is in haar korthed toch wel zeer verschillend van de Dordtsche gracht, die in een bocht de geheele stad doorloopt.

Hoe misleidend is verder die uitdrukking „schilderachtige kanalen”. Zij doet denken dat Dordrecht grachtenrijk is, als zoo menig Hollandsche stad. En dit is in 't geheel niet het geval. Steden aan gevaarlijke wijde wateren, als de Zeeuwsche, en ook Dordrecht, konden zich die weelde, als men het zoo noemen mag, niet veroorlooven, dat lieten zij aan hun rustiger gelegen zusters over. Zij bepaalden zich hoofdzakelijk tot de hoogstnoodige wateren: de vestgracht en de havens. De voornaamste uitzonderingen werden gevormd door het water, waaraan de stad haar opkomst dankte — plaatsen waar *vele* wateren het land doorsneden, werden ter bewoning niet veilig genoeg geacht — en door het na uitbreiding der stad tot binnengracht worden der vroegere vestinggracht. Van de laatste uitzondering is te Dordrecht geen sprake. De stad is, na 't graven in 1271 van de vestinggracht, aan de landzijde nimmer uitgelegd. Wel van de eerste. En zie daar dan het bestaan van de Oude haven, gedeeltelijk tenminste, verklaard.

Laten wij duidelijker spreken en in enkele woorden Dordt's ontstaan nagaan 1). In de 6e eeuw reeds zou zij door de Toringers gesticht zijn, en nog heel wat meer weten de kroniekschrijvers van het oude Dordrecht te vertellen. Maar eerst in den aanvang der 13de eeuw komen we op vaster historische bodem te staan. Er is een stuk van 't jaar 1200 of 1203, waarin van Durtreck aan beide zijden (d.w.z. van een water) sprake is. Aan wèlk water? Aan de Dubbel of Devel, het stroompje, waarvan een tak, uit het Zuidoosten komende, in de richting van het tegenwoordige Bleekersdijkje, het Bagijnhof en de Vischstraat liep, om bij de tegenwoordige Vischbrug zich naar het noordoosten te wenden en den loop van de tegenwoordige Wijnhaven te volgen. Even voorbij deze ombuiging, bij het tegenwoordige Scheffersplein, stond de toltoren. Reeds vóór 1220 is de Dordtsche tol gesticht, voor schepen dus die door de Dubbel voeren en zooals men begrijpt niet van veel beteekenis. Wel is beweerd dat er tol geheven werd van schepen die bij de tegenwoordige Grootte Kerk de Oude haven invoeren om er bij de Groottehoofdpoort weer uit te komen, maar dit heeft geen zin: waarom zou men zich aldus in de armen der tollenaars werpen, terwijl daarbuiten de vrije Merwede stroomde? En hoe bezwaarlijk was bovendien die invaart in de smalle gracht! Ook kan niet aangenomen worden, dat we hier met een *Merwedetol* te doen hebben, opgericht ter plaatse waar de rivier zeer breed was, al zouden we een oogenblik aannemen, dat al het land ten noordwesten der Oude haven later is aangeslibd. Maar dit laatste is reeds hierdoor onwaarschijnlijk, omdat aan die zijde van deze haven reeds vroeg Dordt's bedehuis verrees, zij het niet in zijn tegenwoordige gedaante. En het was niet de gewoonte de kerk, de hoofdkerk tenminste, te bouwen buiten de kern der plaats.

Als we nu gezegd hebben dat de oudste woningen van het marktplek waarschijnlijk gebouwd zijn aan de Voorstraat (tusschen Vischbrug en Rietdijk), oudtijds ook Ouden-, en vervolgens aan de Wijnstraat, vroeger ook Nieuwendijk genoemd, dan hooren we een Dordtenaar uitroepen: „maar dan werd de kerk toch wèl buiten de oude kern gebouwd!” Inderdaad, buiten de kern van het *oude* vlek, maar toch vrijwel in het hart van Dordrecht, toen dit eenige beteekenis begon te krijgen en het zich langs de Merwede uitstreckte van den mond der Dubbel tot bij Zwijndrecht.

1) Dankbaar is hiervoor gebruik gemaakt van mededeelingen van Dordt's archivaris, den heer J. L. van Dalen, en de artikelen van „Jan van de Maas” in de Dordrechtsche Courant.

In 1270 grijpen gewichtige veranderingen plaats, als Dordt's noordwestelijk gedeelte door het water wordt verzwolgen; dan eerst komt de Kerk, voorloopig tenminste, in een uithoek te staan. De stad, in 1220 door Willem I tot een vrijheid verheven en vermoedelijk in 1230 ommuurd, was echter reeds tegen slagen bestand; van 't midden der 13de eeuw af begint zij in aanzien toe te nemen en de ramp van 1270 had geen dispreeren, maar aanpakken ten gevolge.

Dat blijkt allereerst uit een handvest van 1271 waarin we lezen „dat de poorteren tot versterkinge van hare stad ende verweringe van haarlieden mogen graven een grachte om haar voorzeide stad”; dit is de reeds even genoemde vestgracht, thans meest Spuihaven genoemd.

Kort daarop doen de Dordtenaren, wat allerechtgeaarde Hollanders en Zeeuwen in dergelijke gevallen gedaan hebben: zij legden een dam in het stroompje waaraan hun stad ontstaan was, ten oosten van de scherpe ombuiging bij de tegenwoordige Vischmarktbrug. Het water tusschen deze brug en de vestgracht werd een smalle binnengracht, waarvan in de 18de eeuw nog een gedeelte over was, dat later ook werd gedempt. Thans vormt het, onder de namen Begijnhof en Vischstraat, den vrij breeden toegang van den stationsweg, die Johan de Witstraat heet, tot het hart der oude stad.

Maar nu bestond er gevaar, dat de mond van de Dubbel, die als haven dienst deed en thans doodliep, zou verzanden. Om dit te verhinderen werd de Oude haven eenige jaren later, in 1280, langs de Grootte Kerk, waaraan in dezen tijd druk gewerkt werd, doorgetrokken tot de Oude Maas. De stad was toen nog geenszins volgebouwd en men zal wel niet veel hebben behoeven te onteigenen voor het graven van deze doorstromingsvaart.

Ten Oosten van de haven (de mond van de Dubbel) was inmiddels aan den Rietdijk een buurt ontstaan, heer Daniels-ambacht of ambacht ter Nieuwerkerk geheeten en behoorende tot de heerlijkheid Merwede; in 1307 werd de stad met deze buurt vergroot. Maar het duurde tot 1464, eer zij binnen de wallen kwam. De vereeniging was tot stand gekomen op de zonderlinge voorwaarde, dat de heer van Merwede elk jaar, te beginnen met 5 Januari, gedurende acht dagen schout zou zijn over de gansche stad, met het recht alle boeten te verdubbelen.

In den loop der 14de eeuw werd de stad geleidelijk volgebouwd. Meer en meer werd Dordrecht, dank zij zijn voordeelige geografische ligging, dank zij vooral ook de begunstiging door de Hollandsche graven met tal van privilegiën, waaronder dat van stapelrecht, „de Koningin van den Rijnmond”, Hollands bloeiendste handelsstad, waar iedere Rijnschipper gedwongen was zijn waren te koop aan te bieden. Dordt neemt de rol over, in vroeger eeuwen door Duurstede, Tiel, Nijmegen, Deventer, Stavoren en vooral Utrecht gespeeld, streeft deze oudtijds bloeiende vlekken voorbij en wordt de eenige stad in de noordelijke gewesten, die, zij 't veel kleiner, door haar rijkdom naast de trotsche Vlaamsche zustersteden verdient genoemd te worden. De voordeelen van Rijn- en Maashandel vloeiden hier, waar de graven hun hof hielden en waar Holland's munten werden geslagen, te samen.

Geen wonder dat men ook de oevers van den Dubbel-mond, de waterzijde dus van Ouden- en Nieuwendijk, of Voorstraat en Wijnstraat, begon te bebouwen: er kwam langzamerhand plaats te kort. De oude haven, hierdoor op vele plaatsen van loskaden beroofd en toch reeds klein genoeg voor de in getal groeiende schepen, kon niet meer in de behoeften voorzien. Zoo kwam men er toe, in 1409 in een zandplaat, die zich voor de stad, van de plaats waar de Grootte Kerk met zijn massalen toren verrees, tot nabij het Grootte Hoofd in de rivier had gevormd, een haven te graven, de Nieuwe Haven, die doorliep tot de tegenwoordige Aardappelmarkt. Geen nieuwe stadswijk verrees aanvankelijk om deze Nieuwe Haven — dat zou eerst later geschieden: de omringende grond was te drassig.

Was Dordrecht in den loop der 14de eeuw reeds ten zeerste door de elementen geteisterd, zoo in 1332 en 1338, toen hevige branden vele huizen — de meeste waren nog van hout — in vlammen deden opgaan, nog erger zou de 15de eeuw het

DE WIJNHAVEN TE DORDRECHT, DE OUDE MONDING VAN DE DUBBEL OF DEVEL.

maken. In den nacht van 18 op 19 November 1421 werd de stad, tot dusverre op den Grooten Zuid-Hollandschen waard gelegen, door den z.g.n. St. Elisabethsvloed, die 72 dorpen in de baren deed verdwijnen, in enkele uren van het vasteland afgescheurd, „tot Venetië gemaakt” zooals Huygens het noemde, een eiland vormende te midden van breede waterstroomen. Maar de stad zelf was ongedeerd gebleven, en, reeds veel meer dan een marktvlak dat het bezoek der omwonende landlieden voor eigen bloei behoefde, kon deze ramp haar betrekkelijk onverschillig laten en bracht zij haar zelfs het voordeel van een ligging, zóó veilig tegenover vijandelijke overvallen, als waarop weinig steden zich konden beroemen.

Een meer te vreezen vijand werd nu natuurlijk het water. Maar het lot van Reimerswaal is Dordrecht bespaard gebleven: allengskens groeide het Dordtsche eiland aan. W. van Blijenburg vertelt het in zijn gedicht:

Als eertijds God Neptun, Eool ten hulp gekomen,
't Gezegend Land, dat zig om Dordrecht henen strekt
Met zware Water-stroomen
Gelyk een barre Zee, verwoestende bedekt'

HET MUNTPOORTJE TE DORDRECHT.
(Midden 16e eeuw).

Soo nam de Vrucht-Godin, met
Faunen en Dryaden,
Een ruymen tijd de vlucht uyt
dees bedroefde streek,
Tot dat, langs d'oude paden,
Ter beê van Maas en Rijn, hij
weder 't Zeewaards week.

Doe zag men in der yl de Stad,
die in de baren
Zat als Sant Markus Leeuw,
benart van alle kant,
Veel schoonder op te klaren,
En rijzen uyt het Nat, met
vruchtbaar Koren-Land.

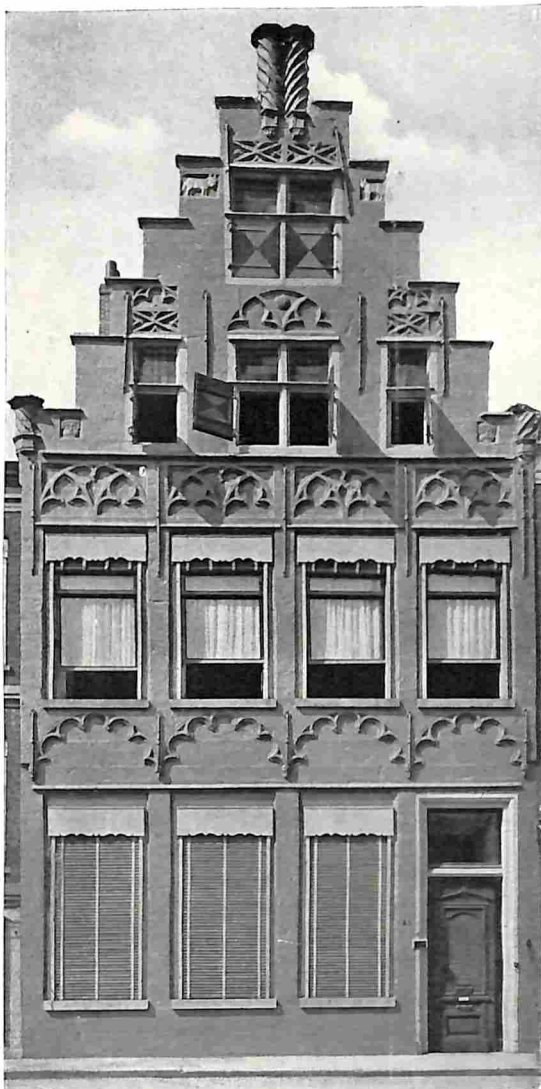
Trotscher dan te voren verhief de „parel van Holland” zich uit de baren, en in 1444 kon koningin Isabella, echtgenoot van Philips den Goede, van Dordrecht, dat 40 dorpen en zelfs de stad Geertruidenberg dwong, er hun turf en koren ter markt te brengen en hun bier te koopen, zeggen, dat het zich gedroeg als ware het zelf heer in Zuid-Holland.

Erger werd de stad zelve geteisterd in 1457, toen een geweldige brand een groot gedeelte van Dordt vernielde. Deze ramp moge misschien het feit verklaren, dat men langen tijd voldoende ruimte had binnen de omringende stroomen, den bloei der stad heeft zij niet tegengehouden.

Nog meer dan een eeuw bleef de oude Merwe-Stad met haar maagdelijken gordel van vier stroomen, de voornaamste handelsstad van Holland. Toen keerde het tij. Maar daarover straks

Het oude Dordrecht, het rijke „koninklijke” Dordrecht, wordt gevormd door het stadsgedeelte, verreweg het grootste, dat zich bevindt tusschen de Suikerstraat, de Vestgracht of Spuihaven, de Merwede, de Kuipershaven (ongeveer), de Varkensmarkt, de Houttuinen en het Grootte Kerksplein. Daar spreekt in den aanleg nog veel van de middeleeuwen en de geschiedenis der stad, zooals we die hierboven beschreven hebben, waarbij we van de geschiedenis van Dordt's inwoners slechts dat mededeelden, wat op het uiterlijk der stad van invloed was. De bochten in Voorstraat (noordelijkst gedeelte) en Wijnstraat zijn niet uit een streven naar „schilderachtigheid” te verklaren, maar uit hun aanvankelijk aanleg als primitieve waterkeeringen. En de huizen aan het water der Oude Haven verrezen daar al evenmin om het nageslacht ooggenot te schenken, maar omdat men plaatsgebrek had; bijna overal waar men iets dergelijks vindt, hebben we te doen met huizenreeksen aan oude dijken, op eenigen afstand van het water aangelegd. De zijstraten in het oude Dordt zijn bijna zonder uitzondering recht: we hebben het reeds meer gezegd: kronkelende straten vinden hun verklaring in de vroegere plaatselijke gesteldheid, die bij de middeleeuwsche wijze van bebouwing, bij stukjes en beetjes, in veranderden toestand bewaard bleef; was men geheel vrij, dan legde men rechte straten aan. Smal zijn deze straten bijna alle, en als zij het niet zijn, dan is 't bijna steeds de vroegere plaatselijke gesteldheid die het verklaart. Wat het vroegere Begijnhof was, hebben wij reeds gezegd; en geeft de naam „Stegoversloot” alleen niet reeds een verklaring van de betrekkelijke breedte van deze straat?

Behalve de indrukwekkende Grootte Kerk is er echter in dit oude Dordt geen enkel *gebouw* over—over gedeelten van Augustijner- en Nieuwe Kerk en den onderbouw van het Raadhuis meenen we te mogen zwijgen—dat van de middeleeuwen spreekt. Dit wordt verklaard niet alleen door den brand van 1457, maar ook door den voortdurenden bloei der stad. Meer dan in tijden van verval nog worden in tijden van grooten bloei oude huizen door afbraak bedreigd; doet verval hen vaak verdwijnen zonder meer, bloei doet hen door

DE GULDEN OS AAN HET VISCHBRUG-
PLEIN TE DORDRECHT. (Begin 16e eeuw).

nieuwe gebouwen vervangen; dit geldt in mindere mate thans, nu het streven ontwaakt is onze merkwaardigste monumenten van bouwkunst uit de handen der sloopers te redden; men begrijpt dat echter vroeger van deze kunstmatige beperking geen sprake was.

Slechts de, natuurlijk onbedoelde, schilderachtigheid van Oud-Dordrecht's kronkelende hoofdstraten en vooral van zijn Oude haven, vormen met haar hoofdkerk de overgebleven schoonheid der middeleeuwsche handelsstad; ook eenige oude poortjes, toegangen tot openbare steegjes, spreken van zéer oude tijden. Hebben de volgende tijden nieuwe schoonheid gebracht in vele sierlijke geveltjes, hoe betrekkelijk vele Dordrecht er nog rijk moge zijn, zij staan, evenmin als in eenig andere Hollandsche stad, Enkhuizen misschien uitgezonderd, zóó dicht oopen, dat het oude aspect, hetwelk zij oud-Dordt in zijn geheel ongetwijfeld hebben gegeven, bewaard bleef. Thans overheerscht ook hier de karakter- of smakeloosheid. Maar het moge dan alweer een frase zijn, zelfs voor oud-Dordrecht, dat Dordrecht *overal* prachtig is, zooals in die schitterend geïllustreerde uitgave van onzen A.N.W.B., „Ons eigen land”, beweerd wordt, de weinige maar karakteristieke schoonheid die bewaard bleef—en het feit dat de merkwaardige Oude haven de geheele oude stad doorloopt en dus een belangrijke schoonheidsfactor vormt—geeft het recht Oud-Dordrecht een bezienswaardigheid te noemen, die veel te genieten geeft.

In dit nummer plaatsen wij afbeeldingen van enkele der fraaiste oude huizen en een poortje. Zij behooren tot de oudste bewaard gebleven voortbrengselen van Dordtsche bouwkunst, dagteekend uit 't midden der 16de eeuw of vroeger, en ontstonden dus in 't tijdperk, zij het 't slottijdperk, van Dordrechts grootsten bloei, hierboven besproken. In het volgend nummer, waarin Dordrecht na den opstand tegen Spanje behandeld wordt, zullen we tevens nagaan wat de oude gebouwen der stad ons te vertellen hebben en dan ook de hier afgebeelde wat nauwkeuriger bezien.

(Wordt vervolgd).

A. L.

BULBULS.

In Buiten van 14 Augustus II. opperden wij twijfel of Gezelle in zijn dichtwerk den nachtegaal wel terecht den naam bulbul toekende als aan dezen vogel in het verre Oosten toekomend. Vooral omdat een in Engelsch-Indië met dien naam begiftigde standvogel onmogelijk onze nachtegaal zijn kon.

Dankbaar voor het contact met den lezerskring kunnen wij thans tot ons genoegen mededeelen dat de taalkenners ons ongeloof te hulp kwamen. De heer J. Conradi te Amsterdam deelde mede onze veronderstelling dat in het Perzisch een nachtegaal bulbul heeten zoude niet te kunnen bevestigen, wel echter in het Hindoestani en in zijn aftakking, het Urdu zaban of kamptaal.

Verder was de heer de Vos van Steenwijk te de Wijk zoo welwillend mee te deelen dat buul-buul het Turksche woord voor nachtegaal is. Genoeg bevestiging dus om Gezelles zegsman volkomen in het gelijk te stellen.

Bovendien hebben we sedert geleerd voorzichtig te zijn met navragen naar de landstaal van Engelsch-Indië, waar een Engelsche taalgeleerde verklaarde 179 verschillende talen te hebben bevonden, welke met 544 dialecten gesproken worden. Daar zijn dan de geheime talen van reizende volksstammen en dieventaaltjes nog niet eens bij gerekend.

G.

OP „ESSCHENRODE”.

ELKEN dag, strijk en zet, ontmoette mijnheer Elms, bewoner van „Esschenrode”, het hotsende boerenwagentje met groenten en vruchten beladen, met een stumperig knolletje bespannen, en ernaast de rappe, jonge Stien. En elken dag keek hij zijn oogen erop uit. Op Stien, wel te verstaan. En er was reden voor. In de eerste plaats was die Stien een pracht van een meisje, sterk, gezond, blozend en met een paar goudbruine oogen in het hoofd, waaruit een hemel scheen. In de tweede plaats was mijnheer Elms niet zoo heel jong meer, en alleen, en nu niet zoo vreeselijk verhandeld aan zijn standsvooroordeelen. En in de derde, of eigenlijk dit in de eerste plaats: hij had een onontkoombaar verlangen om altijd die mooie, jonge Stien in zijn nabijheid te hebben; er ging van haar lieve jonkheid iets zoo bezielends uit, dat hij zich in haar tegenwoordigheid als herboren voelde. Ja, in haar tegenwoordigheid, want hij had voor hij het zelf wist de gewoonte aangenomen met haar een eindweegs op te loopen en zulks geregeld elken dag. In den

aanvang was het meisje wel heel schuchter geweest, zij gewoon boerenkind tegenover den deffigen heer van het groote landhuis, tegen wien haar arme ouders haar gewend hadden hoog op te zien, doch allengs was zij door de gewoonte wat rustiger in zijn tegenwoordigheid geworden, en toen hij eindelijk haar voorstelde met hem te trouwen, vond zij dit niet zoo ongewoon, en ietwat schuw, onderdanig, stemde zij toe. Het ging zoo wonderlijk; ondanks den teederen, innemenden toon van zijn spreken was het of hij een recht opeischte; en het leek of zij als van zelf toegaf in een eeuwenoude onbewuste gehoorzaamheid, die haar in het bloed zat, van ouder op kind in haar geslacht, in haar soort was overgegaan. Er was iets mechanisch in haar doen; het leek onmogelijk dat zij anders zou hebben gereageerd dan zij deed.

Haar ouders waren in de wolken over de eer, aan hun arme gezin aangedaan, en het geluk aan hun dochter beschoren. Grif stemden ze toe, zoo grif dat men ook hier weer van een zeker bijna mechanisch reageren spreken kon; van iets dat nooit miste, altijd onmiddellijk, zonder denken of persoonlijke overwegingen van zelf, zijn beslag moest krijgen, en niet anders.

In het dorp gaf het een heele opschudding; het leek een verbreking van oude heilige wetten, zoo groot was de schok in de zielen der inboorlingen, maar toen het huwelijk voltrokken was, en er geen beangstigende hemelverschijnselen hadden plaats gehad en de oude aarde ongestoord verder bleef wentelen, kalmeerden zich de gemoederen. En allengs ging men zich wennen; na een half jaar wist niemand beter of het hoorde zoo.

als hij hem noemde, en over het fijne „damesleventje”, dat de arme boerenmeid nu leidde; anderen, bezoekers aan de stamtafel, hadden er het hunne bijgedaan, en ik wil wel erkennen dat mijn nieuwsgierigheid tamelijk gespannen was, toen ik voor de monumentale deur van „Esschenrode” stond, en de antiek ijzeren schel overtrok.

Een stijve, gegalonneerde knecht opende mij. Ik gaf hem mijn kaartje en een aanbeveling, mij meegegeven door den hoofdredacteur voor mijnheer Elms, die een celebritéit op gewestelijk historisch terrein was.

De stokstijve knecht liet mij in een groote, stijve hal, waar gebeeldhouwde meubelen stonden en kleine koperen kanonnen en een overdaad van allerlei antieke snuisterijen op tafels, kasten en schappen mij tegenblonk. Weelderige Bokhara rugs en Perzische tapijten en Oostersche sjaals sierden wanden en parketvloer.

Ik wachtte, en bedacht intusschen welk een wonderwereld van weelde en genot reeds zulk een vestibule voor de jonge meesters, het simpele boerenmeisje, zijn moest.

Daar was de vormelijke man terug:

— „Mijnheer zal u onmiddellijk te woord staan,” zei hij met zijn droge stem, terwijl hij van louter statigheid allebei de oogen daarbij even dicht kneep; u weet wel, hoe de vorstelijke leeuwen dat soms kunnen doen als het „Artis”-publiek hun wat te na komt; welnu, daaraan dacht ik onmiddellijk bij de geste van dezen vorstelijken huisknecht.

Hij ging me reeds voor op de breede marmeren trappen, die met een schat van tapijten bedekt waren, zoo naar de werkkamer van zijn meester, die op de eerste verdieping lag.

Al spoedig bevond ik mij in een smaakvol en rijk gemeubeld vertrek, waar een heer van meer dan middelbaren leeftijd bij mijn binnenkomen opstond van zijn werktafel, om mij te begroeten. De ontvangst was allervriendelijkst; hij gaf mij een aantal aantekeningen en studieboeken mee, wij rookten eenige sigaretten en dronken een kopje koffie samen in het behaaglijk interieur, dat doorwijd open, met een schat van rozen omgroeide, vensters uitzicht had in een heerlijken bloementuin.

— „Maar u zult ons toch zeker wel het genoegen doen te blijven lunchen?” vroeg mijn gastheer mij plotseling. Hij vroeg het zoo eensklaps, als met een schokje, dat het wel leek of hij een aarzeling daar met geweld had overwonnen.

Gaarne nam ik zijn uitnodiging aan, zulks vooral wijl ik op deze manier mijn gastvrouw, van wie men mij zooveel had verteld, zou leeren kennen.

De vormelijke werd gebeld en op de hoogte gebracht dat er een gast zou zijn, en al heel kort daarop wandelden mijn gastheer en ik door een serre vol uitheemsche verrukkelijke planten een groote eetkamer binnen. De tafel was gedekt met een weelde van kristal, zilver en porcelein en die kleine keurige dit-en-datjes, waarvan wie gewoon zijn goed en gul te leven zoo aardig den slag hebben.

In een lagen leunstoel lag een jonge correct gekleede dame languit te lezen. Toen wij binnen kwamen sprong zij snel, zelfs iets te snel op.

— „Stien”, begon mijn gastheer, en er klonk een onderton van teedere liefde in zijn stem, — „Stien, ik breng je een gast om te lunchen,

DORDRECHT.
HUIS HET ZEEPAARD (WIJNSTRAAT 59).
(Eerste helft 16de eeuw).

zoals je ziet" . . . . . Ik werd voorgesteld en wij namen plaats. Mijn gastvrouw had gebloemd, een ietwat stijve buiging gemaakt, en had dan plaats genomen, na mij op de gewone wijze verzocht te hebben te gaan zitten.

Alles was voortreffelijk in orde. De vormelijke bediende ons zoo vormelijk het maar kon, en werd door den gastheer daarna de kamer uitgestuurd. Het gesprek liep tusschen den heer Elms en mij, want mijn pogingen om met mevrouw een gesprek in te zetten waren telkens in de wording reeds verstoord door haar voorbarig blozen in zulke oogeblikken en het merkbaar ongemak waarmede zij de voortdurende bedreiging van een nieuw gesprek scheen te ondergaan.

Voor zooveel mogelijk was nam ik haar eens op. Zij was waarlijk mooi. Er was niets boersch aan haar. Welgevormd en krachtig was haar lichaam, en haar houding was ondanks die zekere gegeneerdheid nochtans aangenaam voor het oog. Haar gezicht was zacht bruinrood, een dikke donkere haartool lag smaakvol en zwierig om het kinderlijke voorhoofd, de lieve wangen, de goudbruine oogen tintelden van leven en als zij lachte zag men een schitterend schoonen boog tanden opblinken. Want lachen deed zij nu en dan, ondanks haar schijnbare verlegenheid in gezelschap van mij, vreemden bezoeker; het was wanneer haar echtgenoot naar haar keek; het was of ze dan ontloek uit hare verstandheid; er leek een snel contact te zijn, een lieve verstandhouding, die zwijgend nochtans alles zeide; moed sprak zijn blik haar dan in, en troost in het futiele verdrietje van haar verlegenheid, en „volhouden, volhouden” leken zijn oogen te zeggen, en vooral

schenen zij haar te overreden, die kleine gène en dergelijke beuzelarijen toch niet te tellen; immers wat was dat kleine bijkomstigheidsje gezien tegenover hun liefde en hun geluk-in-elkander. . . . .

Hij scheen haargaandeweg tot praten te willen krijgen. Situaties als deze, — haar gène vanwege de aanwezigheid van een vreemden gast, zouden in dit gezin wel scherping en inslag zijn. Af en toe onder het eten poogde hij haar in het gesprek te betrekken. Wat trouwens maar matig gelukte.

„Wat ga je vanmiddag doen, Stien?” vroeg hij op belangstellenden toon.

„Ik weet nog niet,” aarzelde zij.

„Maar het is zulk heerlijk weer,” lachte hij opgetogen, „je moet uit, hoor, en prettig ook. Dat mag waarlijk ook wel

Stien. Zeg, Stien.” Zij sloeg de oogen met een glans van erkentelijkheid tot hem op.

„Zeg, Stientje,” herhaalde hij met zoo teederen vleienden nadruk, dat zij lachte en bloosde tegelijk.

„Heb je geen lust in een rijtoertje in ons gezellige paniertje met ons snoeperig kleine Iertje ervoor?”

„Nee, ik geloof, dat ik maar thuis blijf,” ontweek ze.

„Maar als ik nu meega,” zei hij.

„O, dat is wat anders,” viel zij vroolijk verrast uit, — „dan natuurlijk, natuurlijk.”

En ze klapte in de handen van plezier als een opgewonden blij kind.

„U wilt ons wel verontschuldigen,” zoo wendde de gastheer zich tot mij, toen hij mijn aanwezigheid, door hem vergeten, plotseling weer bemerkte, — „u wilt ons wel verontschuldigen,” stotterde hij even ietwat verward, hij, de correcte man, die zich zoo wel te beheerschen en te houden wist, — „maar . . . maar wij zijn zoo gelukkig,” viel hij ineens uit. En mijn bijzijn opnieuw vergetend, streelde hij met zijn pezige bruine hand de lieve hand die zoo nabij hem op de tafel rustte.

En als werd zij gezegend zoo glansde haar schoon gelaat.

Het leek of zij hierna wat meer gemakkelijker, wat meer àplomb kreeg; af en toe sprak zij, zij het dan eerst wat aarzelend, eenige woorden mede; gaandeweg praatte zij al wat meer, waarbij zij dan telkenmale, als om steun te zoeken, de mooie blinkende oogen naar haar man ophief. Deze knikte haar dan telkens bemoedigend toe.

Het gesprek vlotte al heel aardig tusschen ons gedrieën, toen wij na de lunch op het terras zaten om te rooken en nog een kopje mokka na te drinken.

Mevrouw Elms rookte met hartstochtelijkheid sigaretten. Het leek wel of ze zich zoodoend bedwelmen wilde om haar schuchterheid de baas te worden. Een enkel glas Sherry onder het eten had ook reeds meegeholpen om haar wat meer vrijmoedigheid te geven. Nu praatte zij met een blosje op de wangen reeds enkele volzinnen achtereen, zonder met de lieve vragende oogen telkens intusschen steun bij haar man te zoeken.

Er werd geklopt. De stijve huisknecht kwam binnen met een kaartje op een zilveren blad, en reikte dat zijn meester over.

„Nee,” zei deze na een blik op het kaartje, „ik kan mijnheer nu niet ontvangen.” De knecht verwijderde zich.

— „Dat vind ik toch zoo onaangenaam, u weet niet,” zoo wendde mijnheer Elms zich tot mij, „gestoord te worden wanneer ik met mijn vrouw aan tafel zit, of, erger nog, als ik gasten heb” . . . . .

De knecht was alweer terug. — „Het is een zaak, die geen uitstel velen kan”, verklaarde hij ietwat weifelend, — „mijnheer verzoekt u, zijn aanhouden te verontschuldigen, maar hij zou u bepaald even, hoe kort ook, willen spreken.”

Eenigszins ongeduldig rees mijnheer Elms op. — „Goed, ik kom”, zei hij korzelig. Dan verzocht hij mij hem even te verontschuldigen, en met een lieven, ondeugenden blik voor zijn vrouw, heette het daarop: „Jij moet dan onzen gast maar even bezighouden, wil je?”

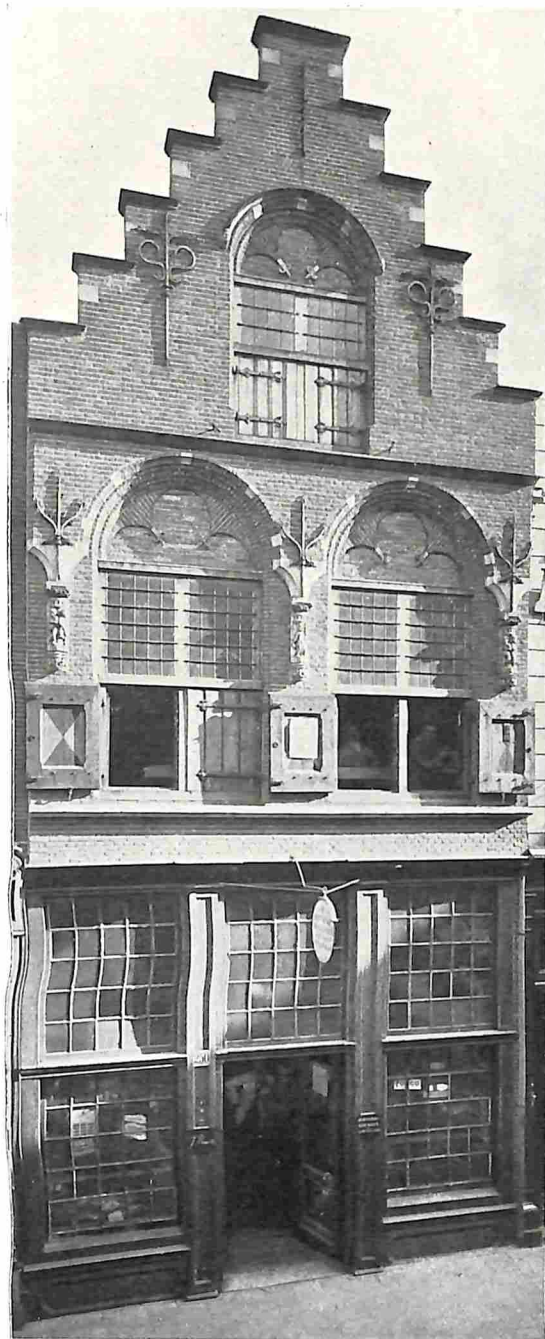
Zij keek haar man zoolang na tot hij door de eetkamer heen was gelopen en de deur achter zich sloot. En de hulpeloosheid daar ineenen weer in dien blik was onbeschrijfelijk. Het was of met haar man, haar wakkeren, correcten, voor het leven zoo heerlijk toegerusten man, haar luttele wilskracht haar verliet. Haar houding was nu een en al beschroomdheid, en angst glom in haar goudkleurige oogen, toen zij een schichtig blik naar mij wierp. De situatie was pijnlijk. Ik had haar in mijn onthutsing om die plotselinge verandering van haar gansche wezen langer aangekeken dan strikt beleefd was, en verschrikte daar wel enigszins van; ik poogde zoo tactvol mogelijk een gesprek in te zetten.

— „U woont hier prachtig,” zei ik met een blik rondom op de marmeren pijlers en antieke kleeden van het terras en naar den heerlijken tuin voor ons.

Maar de uitwerking van mijn woorden was al zeer wonderlijk. Zij had een beweging van ergernis en ongeduld. En ineens, als kon zij zelfs tegenover een vreemde als ik was, haar leed niet meer verzwijgen, barstte zij droevig uit:

— „Ach neen, neen, het is mij te groot, te ruim, te ledig. Je voelt je er niet thuis in. Heelemaal niet.”

Als ze dit gezegd had, scheen ze zich toch ook weer te schamen over haar zonderlingen uitval en ze wilde het goedmaken, dat zag men aan haar gelaat en houding, doch ze

DORDRECHT.

HUIS DE ROZIJKORF, VOORSTRAAT 250
(Midden 16e eeuw).

scheen wel geen passende woorden te kunnen vinden.

— „Kom, dat meent u niet” . . . zei ik quasi luchtig.

— „Ja, ik meen het wel,” antwoordde ze dan toch ineens weer snel, en beslist, — „ik houd niet van die groote, ongezellige kamers. Het drukt me. En ik voel er me zoo eenzaam in. Zoo vreeselijk eenzaam. Ik heb er geen woorden voor.” . . .

Ik antwoordde met een gemeenplaats, en bemerkte, dat zij haar weifelachtige onbeheerschte houding ineens alweer overwonnen had ; ze had met voor haar doen rustig, beheerscht gebaar een nieuwe sigaret aangestoken, en rookte kalm, terwijl zij den blik van mij afgewend had, als maakte zij zich geheel los van mijn voor haar wat beklemmend bijzijn.

De oorzaak van haar teruggevonden energie was niet moeilijk te raden : door de eetkamer kwam haar man met zijn glimlach en zijn goedheid en zijn bemoedigende liefde wederom op haar toe.

Wij zetten ons gedrieën nog even tot praten. Speedig daarop nam ik afscheid van mijn gastvrouw en gastheer.

Er gingen jaren voorbij na mijn bezoek aan „Esschenrode”. In den eersten tijd had ik nog wel eens gedacht aan de wonderlijke verhouding daar tusschen die twee echtgenooten, doch allengs verdrongen andere indrukken deze herinnering. De bescheiden en boeken had ik hem met een vriendelijk briefje van dank over de post teruggezonden, en nadien hadden wij niet meer gecorrespondeerd. Nooit bracht ook het toeval mij intusschen eenig nieuws van de familie Elms, tot ik op een goeden keer wederom voor verdere studie genoopt was, op „Esschenrode” om enige aantekeningen aan te kloppen bij den vriendelijken hulpvaardigen en zaakkundigen man.

De oude vormelijke bediende deed mij open. Ik vroeg mijnheer Elms te spreken.

Hij keek mij verschrikt aan. — „Maar . . . maar . . . weet u dan niet, dat mijnheer nu al een half jaar geleden overleden is” . . . stamelde hij.

Ik stond er van te kijken, wilde echter niet heengaan zonder mevrouw een kort beleefdheidsbezoek te brengen.

— „Is mevrouw thuis?” vroeg ik.

— „Maar hier woont een andere familie ; daar ben ik nu in dienst, zij hebben mij met het huis overgenomen,” antwoordde de knecht, — „mevrouw is al heel kort na den dood van mijnheer hier vandaan gegaan.” . . .

— „U moet weten,” vervolgde hij, thans ineens op een toon van verstandhouding, als waartoe ik hem nooit in staat had geacht, — „U moet weten, dat mevrouw maar iemand van heel gewone afkomst was ; of liever nog niet eens van gewone afkomst. Zij hoorde hier niet thuis. Zij had geen manieren, mijnheer. Zij was onbeschaafd” . . . En zich met een grimmig gezicht nog verder naar mij overbuigend, ging hij nog gemeenzamer voort : „U voelt wel, dat dat niet gaat. Een mésalliance loopt altijd verkeerd uit. Mijnheer had nooit moeten trouwen met dat . . . dat meisje uit het volk. Die hooren niet bij ons in huis. Het is dan ook nooit goed gegaan, dat huwelijk, vermoed ik. Ik heb wel nooit iets daarvan gemerkt, maar het kan niet anders, mijnheer, het is Gods-onmogelijk. Het is te dwaas, mijnheer. Wat moesten wij in dit deftige huis beginnen met zoo'n bespottelijk, arm schepseltje? . . . Enfin, ze zit nu weer bij haar arme ouders thuis in het groentewinkeltje. En zoo hoort het.”

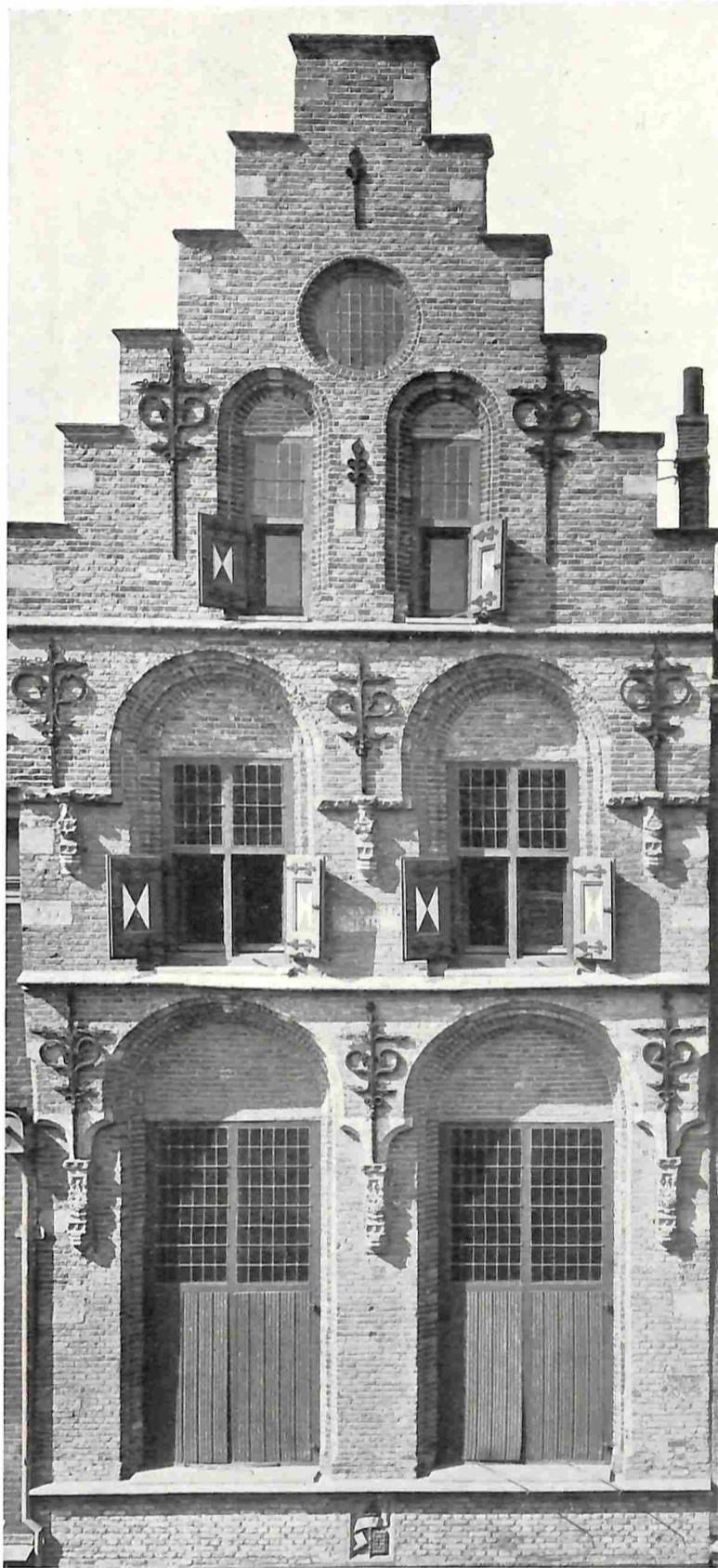
Ik heb mij geweld aangedaan om den schoft geen oorvijs te geven, en heb mij zonder een woord omgekeerd.

Op den weg naar het station kwam ik een groentewagentje tegen met een oud paardje ervoor, en een jonge knappe vrouw ernaast. En ik kan mij hebben vergist, maar ik meen stellig dat het de ex-mevrouw van „Esschenrode” was.

En ik heb in den trein erover nagepeinsd. In mijn geest zag ik de arme vrouw in diepe verslagenheid als een eenzame door de groote vertrekken van het landhuis dwalen, zonder haar steun en stut, en zich er misplaatst en verlaten en diep-ongelukkig voelend, — tot zij haar oude leven, haar tweede natuur weder had opgevat.

Ik dacht nadien nog vaak over dien zonderlingen toestand op „Esschenrode” en mijn wonderlijke gastvrouw, doch andere nieuwe indrukken drongen allengs mijn herinneringen daaraan op den achtergrond. Tot ik dezer dagen door een toeval er weer aan dacht, en ik die herinnering wel zoo typisch vond, dat ik meende met het relaas ervan de vriendelijke lezers en lezers wel even te kunnen boeien. Ik hoop, dat ik daarin geslaagd ben.

JOB STEYNEN.

DORDRECHT.
HUIS DE SLEUTEL, GROENMARKT 31.
(Midden 16e eeuw).

VOLKSRAADSELS.

'n Holle moer, 'n kromme voar
En drie kindertjes met mekoar.
(Vuurpot met drie pootjes en hengsel).

Hupla-holle. Vier ronde rolle
En 'n leeren piepzak.
Ra, ra wat is dat?
(Tentwagen).

't Is aan de boom gegroeid.
't Is op de stal gejongd,
't Is bij de smid geslagen
't Hangt bij de haard te pronk,
We gebruiken 't alle dagen.
(Blaasbalg).

HET SLOT ELTZ.

EEN van Duitschland's oudste, indrukwekkendste en schoonst gelegen burchten, het slot Eltz, is in den nacht van 28 op 29 September l.l. door brand grootendeels vernield. Dit is een ramp, waarover in „Buiten” niet gezwegen mag worden.

Droef te moede zal bij het lezen dezer tijding elk geworden zijn, die Burg Eltz uit eigen aanschouwing kende, die van het lieflijke Moezeldal bij Moselkern (tusschen Kochem en Koblenz) langs de ruischende Eltz-beek het wat sombere Eifel-land in is getrokken, en dan plotseling tusschen het geboomte de gebouwen van den ouden burcht heeft zien rijzen op het plateau van de rots, die aan drie zijden door de beek werd omspoeld. Want wie eens dit beeld van onvergelykelijk-romantische schoonheid mocht aanschouwen, bewaarde het steeds in zijn herinnering. Het was als een sprookje, spelend in ver-ervlogen dagen, als een schoone droom. . . .

Helaas, het „Es war einmal” der sprookjes geldt thans ook voor dit indrukwekkende en onvergetelijk-mooi gelegen slot. Wellicht bouwt men het weder op. Maar de oude bekoring kan nimmer terugkeeren, althans niet meer gevangen houden dengene, die nader treedt, en die niet alleen de oude schilderachtigheid zal missen, maar ook het document voor de beschavingsgeschiedenis, dat Burg Eltz vormde, niet meer zal terugvinden.

Misschien blijft het vernielde slot een bouwval, die nog velen een bron van genot zal zijn. Maar ach! zoovle bouwvallen van vernielde kasteelen is Duitschland, is niet minder de Eifel nog rijk. En het slot Eltz was juist een van de weinige burchten in den Eifel, die noch aan de vernielzucht van inheemsche, noch aan die van buitenlandsche vijanden was ten offer gevallen, en ook niet wegens onbewoonbaarheid onherkenbaar was veranderd of aan verval prijsgegeven. Na 1865 werd een gedeelte op piëteitvolle wijze voor moderne bewoning ingericht, en nog tot den laatsten tijd

zetelde er een afstammeling van hen, die op den rots bij de Eltz-beek de eerste gebouwen van den burcht deden verrijzen. En zoo was het als een der weinige goed bewaarde voorbeelden van ouden ridderbouw ons overgebleven.

Het eerst vinden we van Burg Eltz melding gemaakt in de tweede helft der 12de eeuw, terwijl Rudolphus von Elce de eerste burchtheer is wiens bestaan historisch vaststaat. Een wonder moet het genoemd worden, dat het slot zoovele eeuwen heeft getrotseerd, waarin het vandalisme hoogtij vierde, eeuwen waarin vernielzuchtige krijgsvenden tal van kasteelen in den Eifel in vlammen deden opgaan. Gedeeltelijk dankt het dit misschien aan het feit dat het, tenminste oudtijds, tengevolge van zijn ligging bijkans onneembaar was. Ook de aartsbisschop Balduin, die in 1331 de „Ysenköpfe”, zooals de ridders van Eltz werden genoemd, aan de heerschappij van Trier wilde onderwerpen, zag geen kans het slot met geweld te bemachtigen; hij deed echter op een naburige rots een tweeden burcht bouwen, Balden of Trutzeltz genoemd, waardoor de trotsche ridders van alle gemeenschap met de buitenwereld waren afgesneden en zich na eenige jaren

moesten overgeven; van dezen tweeden burcht rest nog slechts een bouwval. In het laatst der 17de eeuw, toen de soldaten van Lodewijk XIV zoo menig slot in deze streek verwoestten, bleef Burg Eltz, dank zij invloedrijke familiebetrekkingen van de eigenaren, dit lot bespaard.

Het slot Eltz — zoo deelt J. H. W. L(eliman) in de „Bouwwereld” van 6 October mede — was van ouds een Familie-kasteel, een zoogenaamd „Ganerbenburg” waar, binnen een gemeenschappelijke omwalling, verschillende takken van het geslacht elk een eigen woonhuis bezaten. Eerst omstreeks het midden van de vorige eeuw kwamen die huizen in één hand en werd de tak Eltz-Kempenich eenig eigenaar van het geheele slot. Dit maakt het begrijpelijk dat het kasteel uit verschillende gebouwen bestond.

Het oudste gedeelte van Burg Eltz was Platt-Eltz, een vrijstaand gebouw waarin men nog den 13de eeuwsehen hoofdtoren kon herkennen, die in de 16de eeuw bij een verbouwing zijn grimmig uiterlijk had verloren door den aanbouw

van een achthoekigen traptoren, door grooter vensters en een steil leien dak met erkers en vakwerkbouw, in den voor de Moezelstreek kenmerkenden trant.

Door een terras van Platt-Eltz gescheiden, volgde het Rubenacherhuis in den aanvang der 15de eeuw gebouwd; dit gedeelte dat in de tweede helft der vorige eeuw bewoonbaar is gemaakt, schijnt het eenige te zijn dat gespaard bleef.

Het grootste gebouw was het „Burghaus” van den tak Eltz-Rodendorf, dat eveneens uit de 15de eeuw dagteekende; het bevatte o.m. een kapel en drie groote zalen, waaronder de door een fraai gewelf overkuisde „Fahnensaal.”

Het jongste der gebouwen (dat in de tweede helft der 16de eeuw aan de groep der burchthuizen werd toegevoegd, was dat van den tak Eltz-Kempenich.

Een steenen brug met voorpoort verleende toegang tot het gebouwencomplex, dat oudtijds door een ringmuur was omsloten, waarvan nog eenige overblijfselen benevens twee torens te zien waren.

„Een onbeschrijfelijk schilderachtigen indruk” — schrijft L. in het reeds genoemde artikel — „maakte het enge hoogombouwde binnenplein, als men dit betrad door de duistere bochtige poort. Men stond er als in een sprookjesland en had bijkans vijf eeuwen achter zich gelaten. Tusschen de hooge gebouwen speelde hier en daar de zon. Enkele stralen gaven krachtige lichteffekten op de, deels met oer-oude klimop begroeide muren. Slechts het geklapwiek van duiven verbrak de absolute stilte.

„Voor wie, aldus voorbereid, de zalen binnentrad, was Eltz als een tot werkelijkheid geworden droom. Het slot was altijd bewoond en in handen gebleven van hetzelfde geslacht, dat het oude bezit in eere hield. De oude inrichting, — hoewel aangevuld in verband met de huidige bestemming — was geen doode verzameling zooals ten koste van geduld en geld ieder er eene zou kunnen bijeenbrengen. Zij bezat ideële waarde welke niet kan worden vervangen wanneer straks misschien het kasteel zal worden herbouwd en een verzameling de vertrekken zal aankleeden.

„In de kapel herinnerde de „Konsekrationstafel” aan hare

HET SLOT ELTZ IN DEN EIFEL, IN HET EINDE DER VORIGE MAAND GROOTENDEELS DOOR BRAND Vernield.

wijding in 1326 door Frater Arnoldus, een lid van het geslacht Eltz — o.a. in de ridderzaal en het slaapvertrek van den slotheer — waren oostersche wapens, vaandels en tapijten. Schijnbaar niets bijzonders. Doch juist in *dit* milieu hadden *deze* voorwerpen toch een zeer bijzondere beteekenis, waar zij in 1683 door een Eltz werden veroverd in de legerplaats van Kara Mustapha voor Weenen.

„De historische lijn werd op Eltz niet verbroken. De bezoeker voelde er zich in onmiddellijk contact met het eeuwenoud verleden. Er ging eene geheimzinnige bekoring uit van die voorwerpen, die sinds jaren en eeuwen in diezelfde ruimten voor het voorgeslacht hadden gediend...”

Dat alles is thans bijna geheel verloren; de uit uren in den omtrek, tot zelfs uit Koblenz aangerukte brandspuiten, hebben de vernieling van zooveel schoons en eerwaardigs niet kunnen verhinderen. Een simpele schoorsteenbrand heeft der menschheid een niet te herstellen verlies gebracht.

Wondere verhalen uit de Wilde Natuur.

DOOR F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz—

Schönberg).

TOEN ging het Grijsze Spook haastig heen, omdat een man uit een hut kwam aanhollen; die zwaaide met een stok en zei vele slechte dingen en riep een anderen blauwen duivel — die ergens in slaap gevallen moest zijn — om bij hem te komen en te helpen. Doch het Grijsze Spook had met een hond gevochten omdat hij moest, maar het zou niet door zijn schuld zijn als hij er twee te pakken nam, en hij verdween dus.

Zijn vlucht was als die van alle katten, een reeks groote sprongen. Het was in geen enkel opzicht een draf of een galop. Maar hij kwam vooruit. Er was snelheid. En een jachttopziener, die door het bosch kwam, wreef zijn oogen uit en was verbaasd.

Op de een of andere wijze leek hij op den herdershond, die hem narènde — de groote behaarde pooten en het kleine staartje. Maar herdershonden springen niet, zij rennen. Een oogenblik echter deed de gelijkenis dienst.

De jachttopziener hief zijn geweer op en liet het weer zakken. Hij was onzeker, want lynxen stonden niet op zijn boekje. En het Grijsze Spook zag de beweging. Hij bleef niet stilstaan, of weifelde niet. Dit zou noodlottig wezen tegenover het blauwe, zwijgende, vreeselijke ding, dat hem nazat. Hij draaide zich om — midden in den sprong draaide hij zich om — half om — en — was verdwenen. Hij was eenvoudig in het niets gesprongen, en als een spook — verdwenen.

Een inktzwart kreupelboschje lag rechts van het pad. Misschien was hij daarin gesprongen. De hond zei dat het zoo was, maar die hond jaagde op het gezicht; zijn reuk was ongetraind. Daarom bracht het kreupelhout hem in de war.

Zeker kon hij het Grijsze Spook daar niet zien en hoe de lynx zich ook had verscholen, de hond had hem moeten zien, want hij doorzocht het heele boschje — tot last van verscheiden konijnen en den jachttopziener... en hij kwam eruit, nog steeds zonder geluid te geven.

De hond en de man verdwenen in de duisternis en na een behoorlijken tijd gleed het Grijsze Spook uit een boom en verdween haastig uit vrees voor erger dingen. Over de zilveren stilte van de zwijgende velden gleed dit dier uit de westersche wereld, en alleen zijn schaduw was zichtbaar. Zoo geluidloos liep hij, dat een slapende haas — of tenminste zoover in slaap als een haas zich ooit veroorlooft — in zijn leger hem niet hoorde. De lynx rook de lucht en „verstijfde”.

Een groen was streek langs de schitterende oogen, een spanning kwam in zijn leden, zijn ooren gingen plat liggen. Anders maakte hij geen teeken. Hij lag daar als een dood ding. Toen, heel plotseling — zoo plotseling dat de witte uil, die hem van een naburigen boom bespiedde, opsprong en schreeuwde — sprong hij toe. Omhoog en naar voren sprong hij; en zijn schaduw ging met hem mee.

Het was de schaduw, die het deed. De haas opende een oog, en verplaatste zich twee meter in een seconde. Er was geen waarneembare tusschenruimte tusschen de opening van het

oog en het verplaatsen. In de wildernis is het verstandig eerst weg te springen en later naar de reden te vragen. De haas wist dat. Het deed er niet toe, wie de schaduw wierp, voldoende was alleen dat er een schaduw was, en dat waarschijnlijk iemand die wierp. Hij maakte dat hij weg kwam.

Hebt u ooit een konijn op de vlucht zien gaan? Welnu, dat kruipt niet, dat is weg. Die haas was geen konijn, maar de snelheid leek er veel op. Het was niet zoozeer zijn *heengaan* als wel het feit dat hij *was heengaan*, dat een toeschouwer zou verbaasd hebben, als er een was geweest. Het eene oogenblik was er een haas, en het volgende was er geen.

Toen deed het Grijsze Spook een dwaasheid. Het is een ding, waartoe de lynxen bijzonder geneigd zijn. Hij werd woedend.

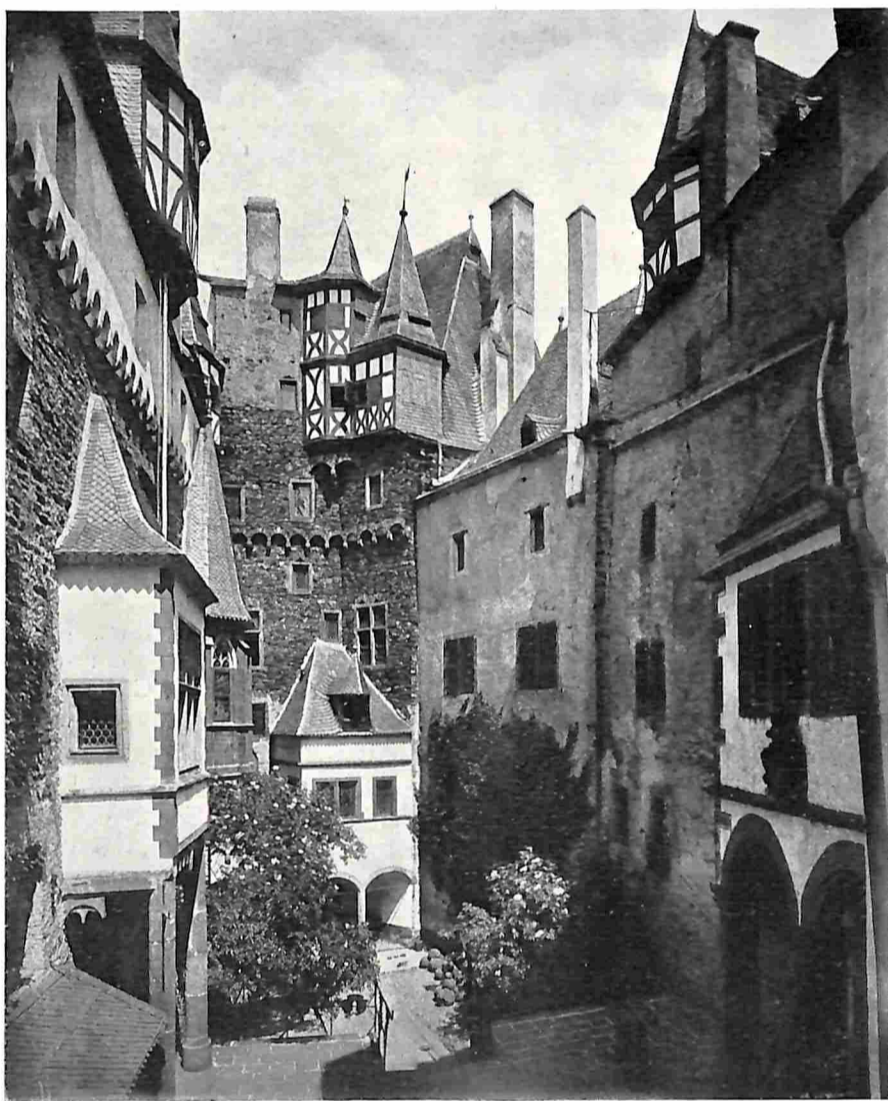
Woedend worden is onverstandig in de wildernis. Op zijn best is het onvoordeelig, op zijn slechtst is het — ongezond.

Hier staande met zijn bloote klauwen gegraven in het leger van de haas, gilte hij van woede — een kwaadaardige vreeselijke gil. Er was haat in dien gil, haat en alle soorten van andere hartstochten, zooals men niet vaak hoort behalve in den droom.

En een gestalte in het naaste veld, een gestalte, die wegwandelde en den lynx niet had gezien, bleef stilstaan en keerde zich om alsof hij in den rug was gestoken. En die figuur was een jachttopziener; een andere jachttopziener. Hij zei niets, want hij wist niets van lynxen. Hij wist alleen door het vreemde en vreeselijke van dien gil, dat hij op het punt stond een ontdekking te doen.

Hij kroop op handen en voeten naar de heg en keek over het vlakke veld. Hij zag de groote kat onbewegelijk staan, een vage, half geraden gestalte in het grillige maanlicht. Toen viel een wolk over het gelaat van de maan en doofde het licht uit.

De jachttopziener, wachtend, ineengedoken in de duisternis, met zijn geweer opgeheven, gereed voor het geval dat de maan terugkwam, want hij lag binnen schotsafstand van dit onbekende dier, dat als taal had het gillen van een ongetemden

HET SLOT ELTZ IN DEN EIFEL. HET BINNENPLEIN.

duivel. Toen maakte de maan zich vrij, en de wolkschaduw gleed dwars over het veld. Maar geen schot verbrak de stilte. De man, opgewonden, gebogen, begeerig, staarde en staarde, en zijn gezicht keek verbluft. Het Grijze Spook was verdwenen.

Het was zeer stil, en toen de langzame, kruipende wolkschaduw kwamen, zeer donker. De man bleef. Hij had het idee dat het ding misschien zou terugkeeren, zooals katten vaak doen, of zich sluipend over de een of andere open plek zou vertoonen.

Tien minuten lang wachtte hij, gedurende dien tijd kroop een gevoel tegen zijn ruggegraat op en deed zijn haren te berge rijzen — een gevoel, dat hij bespied werd. Hij was innerlijk overtuigd, dat de lynx hem had gezien noch geroken, noch gehoord voor de wolk kwam . . . Hij had zich toen niet bewogen, was zelfs niet ineengedoken.

Maar hij vergat een eenvoudig feit — ofschoon hij een goed jager was — hij vergat dat een opgeheven geweerloop een schitterende streep werpt. Maar hoe kon hij weten dat op een nacht in de Adirondacks een jaar geleden, het Grijze Spook zulk een glans had gezien, en dat een kogel een seconde later langs zijn oor was gevlogen; bovendien had hij niets vergeten.

De jachttopziener ging naar huis en bij elken stap ging een rilling door zijn rug en rees zijn haar te berge. Tweemaal draaide hij zich plotseling om en verraste — niets. Hij was ongelukkig. Zeker waren er schaduw — daar had de maan wel voor gezorgd — en zij bewogen, maar hij was geen zui-geling, die bang gemaakt kon worden.

Hij had ze al te voren gezien — bijna zijn heele leven. Maar dit onbekende dier en het even onbekende gevoel had hij nooit ontmoet. Hij bracht ze met elkaar in verband, maar hij wist niet waarom. Dat is — als ik mij niet vergis — instinct. Tenminste het is instinct, zooals wij het in de wildernis kennen; instinct terug dateerend van de hemel weet hoeveel duizenden jaren. Die man voelde dat zijn spoor gevolgd werd; wat het „onaangenaamste” gevoel is, dat ik ken

Eens, juist voor hij zijn huisje binnentrad, rende hij plotseling op zijn eigen spoor terug, omdat hij dacht — het kan ook zijn verbeelding zijn geweest — dat hij iets zag, een spook of Grijze Geest misschien die verdween tusschen de boomen zooals witte stoom vervluchtigt in de lucht. En tien minuten later nadat hij naar binnen was gegaan begonnen zijn aan den ketting gelegde honden op de binnenplaats plotseling als razend te blaffen, hetgeen blijkbaar werd veroorzaakt door iets, dat niet zichtbaar was voor het oog.

Toen begon een strijd. Aan den eenen kant de lynx, onover-trefbaar meester op het gebied van jagerskunst. Aan de andere zijde de jachttopziener plus geweer en val, die den naam niet wist van het dier, waarop hij jacht maakte.

De dagen vonden het Grijze Spook rustend in de omarming van een hoogen tak van den een of anderen ouden eik. De

nachten — ha! de nachten waren wat anders! Er was glim-lachende vrede geweest op het gelaat van het heele land voor hij kwam — daarna niet.

De fazanten, des nachts hoog op de takken slapend, wisten nooit, wanneer zijn ongeziene poof hen in het Niet zou rukken. Schapen, liefst lammeren van dit jaar — die in kooien waren opgesloten en in vroegeren tijd zoo veilig als een belasting-betaler, hadden nu kans in het wreede, koude licht van den aanbreekenden dag door de herders gevonden te worden, stijf en dood. Hazen, die het sluipende speuren van een vos op een meter afstand konden hooren, hoorden niet de nieuwe glijdende gestalte die ze uit hun legers naar de eeuwigheid sleepte.

Vele menschenlijke oogen — en de gapende loop van niet weinig geweren — werden in de richting gekeerd der geheim-zinnige wouden als de nacht neerstreek, maar nooit zag enig oog den vijand. Niemand kon hem beschrijven. Alleen de jachttopziener wist het en hij hield zijn mond.

Op een nacht, toen de uilen spotten, zoo als duivels spotten met de duisternis en toen de regen — de gevreesde, koude winterregen — lispelde en fluisterde door de bos-schen, gleed het Grijze Spook door het donker. Het was zeer donker en daar de regen bleef fluisteren door de takken, moest het Grijze Spook op zijn oogen vertrouwen en zijn ooren buiten spel laten.

(Wordt vervolgd).

Ontvangen Boeken enz.

Catalogus 1920—1921. G. A. H. Buisman & Zoon, Rozencultuur, Heerde (Gld.)

Een net-uitgevoerde catalogus van deze bekende rozen-kweekers, met vier fraaie afbeeldingen in kleurendruk, die uitlokken tot een bezoek aan de kwekerijen te Wapenvelde!

Handleiding bij het onderwijs van land- en tuinbouw-wintercursussen.

II. Scheikunde, door J. Kok, 9e herziene druk.
VII. Plantenteelt, door J. Kok, 3e herziene druk.
Bij J. B. Wolters, Groningen, Den Haag, 1920.

Gids voor het Noordzeepad Schiermonnikoog. Uitgave van de maatschappij tot Exploitatie van Noordzeebaden en Wagenborg's Passagiersdiensten, Delfzijl.

Een aardig boekje, dat vertelt van de landelijke schoonheid van Schiermonnikoog, en waarvan de lezing wel opwekt dit eiland eens te bezoeken.

Waarmee de bedoeling der samenstellers bereikt mag heeten: een „gids” bedoelt het niet te zijn, al zou de titel dat doen vermoeden: van het eiland bestaan afzonderlijke wandelgidsen. Toch vindt men in het boekje vele praktische bijzonderheden, wenken en adressen.

Van de Algem. Nederl. Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer ontvingen wij eenige aardig geïllustreerde boekjes over ons land: La Hollande, met tekst van Henry Asselin, en Holland (Engelsch) met tekst van M. de la Prise. Het zijn uitgaven van genoemde Vereeniging en de Nederlandsche Spoorwegen.

Dezelfde Vereeniging zendt ons kaarten van Nederland in 't Fransch, Duitsch en Engelsch. Een gelukkige gedachte den buitenlanders hierop aan te geven, welke streken van ons land beneden den zeespiegel liggen.

Te loven valt ook, dat o.m. eenige in het binnenland te maken watertochtjes zijn aangegeven.

Jammer, dat deze kaart niet in alle opzichten nauwkeurig is; zoo zagen wij in Zeeland eenige fouten. In de duinen bij Heemstede op Schouwen is b.v. een dorp Westschouwen aangegeven, dat niet bestaat.

Foto Aug. Raff.

DE MOEZEL GEZIEN BIJ VAN DEN BRILSTEIN.